

Теоретичний матеріал «Розкласти по поличках»

Складнопідрядні речення з підрядними з'ясувальними

Підрядні з'ясувальні речення відповідають на питання **непрямих відмінків** і уточнюють зміст **присудка** в **головному** реченні. Відповідно, базовими в **головному** реченні виступають **дієслова**, які означають різні вияви сприйняття, відчуття (*розуміти, бачити, чути, стежити*), мислення (*міркувати, вирішувати, думати*), мовлення (*говорити, відповідати*), почуття (*радіти, щасливий*), волевиявлення, спонукання (*хотіти, вимагати, заборонити*) тощо. Іноді замість **дієслова-присудка підрядне** речення може відноситися в **головному** до віддієслівного іменника, прикметника чи дієприкметника, присудкових слів, фразеологічних словосполучень з подібними значеннями (*Даю голову на відруб, що з ними нічого не сталося* (О. Гончар)). **Підрядні з'ясувальні** речення можуть залежати від прислівників (відомо, зрозуміло, видно, треба, жаль тощо).

Способи зв'язку

Підрядні з'ясувальні частини з'єднуються з **головною**:

- **сполучниками** — що, як, щоб, ніби, наче, мов;
- **сполучними словами** — хто, який, чий, котрий, де, куди, коли.

До пояснюваних слів у **головному** реченні може відноситися **вказівне слово** *той, та, те, ті* у всіх відмінкових формах (*Деничик покинув смажити ковбасу і швидко переклав офіцерові **те**, що сказав Джмелик* (Гр. Тютюнник)).

Підрядні з'ясувальні частини, як правило, стоять після **головної**.
Наприклад: Мені до болю хотілося, щоб ці живі, хвилюючі звуки жили серед народу (Ю. Збанацький).

Головна частина в таких реченнях інформаційно неповна. Для повноти висловлення необхідна підрядна частина, яка завершує думку.

Запам'ятай!

Найчастіше **підрядні з'ясувальні** залежать від **слів** із значенням:

- **мовлення** (заявляти, питати, зауважувати, оголошувати, говорити, казати, передавати, інформувати, повідомляти, розповідати тощо);
- **мислення** (думати, розуміти, гадати, вважати, планувати, передбачати, визначати, дізнаватись, припускати, пам'ятати, зазначати тощо);
- **відчуття, сприймання** (чути, бачити, відчувати, помічати, почувати, уявляти, спостерігати, дивитися, примічати, стежити тощо);
- **волевиявлення, спонукання** (вимагати, хотіти, бажати, прагнути, застерігати, попереджувати, забороняти, заохочувати, дозволяти, радити, наполягати, нагадувати тощо);
- **психічного стану** (радіти, шкодувати, жалкувати, сумувати, ображатися, боятися, соромитися, журитися, вітати тощо);
- **сподівання, віри** (чекати, сподіватися, вірити, впевнюватися тощо);
- **підсумка** (визначати, показувати, стверджувати, підкреслювати, підтверджувати);
- **буття та виявлення** (виявляти, траплятися, статися, виділяти, виявлятися, свідчити тощо);
- **цікавість, піклування, пошану, турботу** (дбати, піклуватися, турбуватися, шанувати, переживати тощо);

- **невдоволення** (сердитися, ображатися, не вірити, не миритися, забувати, доносити тощо);
- **інформативності, мислення** (відомо, ясно, зрозуміло, очевидно тощо);
- **характеристики, оцінки явища** (правильно, чудово, добре, важливо, головне, дарма, однаково тощо).

Зрідка **підрядні з'ясувальні** відносяться до сталих (лексикалізованих) словосполучень головної частини, таких, як **дати слово, дати знати, спасти (спало) на думку, вбити собі в голову, дати голову на відруб, звернути увагу, мати гадку, мати на увазі** тощо: *Корови й гадки не мають, що вони цупко обплутані тенетами паперів (С. Колесник).*